

Közgazdaságtan alapjai

1. előadás

BSC levelező tagozat
Alapozó képzés
Onyestyák Nikoletta

1. A közgazdaságtan fogalma, részei

A közgazdaságtan olyan társadalomtudomány, mely a döntések és a választások rendszerével foglalkozik

Elméleti közgazdaságtan

- Alapvető összefüggéseket vizsgál racionális gondolkodást feltételezve
- **mikroökönómia**
 - az különült gazdasági szereplőket vizsgálja
- **makroökönómia**
 - a gazdaság egészét elemzi összevont mutatók segítségével
- **nemzetközi közgazdaságtan**
 - az egyes gazdaságok egymás közötti áru és pénzfolyamatokat összegezve vizsgálja
- **komparatív gazdaságtan**
 - a történelemben el forduló különböző gazdaságokat vizsgálja

Alkalmazott közgazdaságtan

- az elméleti összefüggéseket a gyakorlatba helyezi át, általában számítások segítségével
 - statisztika, könyvvitel, vállalat-gazdaságtan, marketing, vállalati pénzügyek, készlet-gazdálkodás, ipar-, mez gazdaság-, közlekedés-gazdaságtan, stb

Merkantilizmus

- a nemesérceket tekintették a gazdaság legfőbb tényezőjének.
- az első jelentékenyebb közgazdasági rendszert képezi;
- *mérlegtan*, amely szerint a legbiztosabb eszköz a nemesércek megszerzésére a pozitív külkereskedelem
 - beviteli és kiviteli vámok, kiviteli jutalmak
 - az ipar minden módon való előmozdítása,
 - gyarmatalapítás, a hajózás emelése
- a pénz helyettesítésének eszközeire irányította a figyelmet, ami a hitel fellendülését eredményezte

Fiziókratizmus

- A 18. század második felében Franciaországban kibontakozó közgazdasági irányzat.
- XIV. Lajos politikája, az abszolút monarchia rengeteg pénzbe került,
- a gabonakorlátozások miatt nagy volt az éhínség, a mezőgazdaság a tönk szélén állt.
- az emberi cselekvés a fizika világához hasonlóan szigorú kalkulációknak, mérlegeléseknek van alávetve, ezért a gazdasági élet önszabályozása az egyéni érdekek szabad hajhászásán át valósul meg.
- az állami beavatkozás a gazdaság természetes rendjét a fiziókraták szerint megzavarja.
- a mezőgazdaságban látta a gazdagság egyetlen forrását, az ipart pedig improduktív foglalkozási ágának tartotta, ahol nem keletkezik "tisztá termék", azaz értéktöbblet.
- csak a mezőgazdaságot akarták adóztatni, s ezzel valójában az ipari fejlődést segítették, melynek állami támogatását támadták.

Termelési tényezők, inputok, erőforrások

A tevékenység során felhasznált erőforrások összessége.

1.) MUNKA

az ember szellemi és fizikai képességének összessége, amelyet a tevékenység során felhasználhat

2.) TERMÉSZETI JAVAK

a természetben előforduló ált. átalakítás nélkül felhasználható javak, melyekért ált. nem kell fizetni (víz, föld stb.)

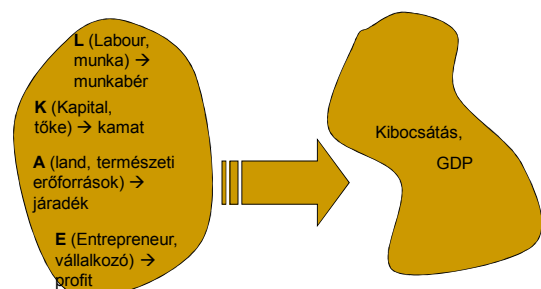
3.) TŐKEJAVAK

már termeléssel létrehozott eszközök, melyet a tevékenység során felhasználnak

4.) VÁLLALKOZÓ

- az előző három termelési tényezőt fogja össze és irányítja a gazdaságosság elve alapján
- A vállalkozó egy speciális emberi tényező, amely kockázattűrő magatartásban, újító-és szervező készségében tér el az egyszerű munkatényezőtől.
 - Az **elsődleges tényezők**, a munka és a föld minősége és mennyisége adottak, csak részben pótolhatók
 - A **másodlagos tényező**, a tőke valamilyen korábbi tevékenység során keletkezett és elméletileg korlátlanul bővíthető.

Az erőforrások, a megtermelt javak elosztása és a kibocsátás

Szűkösség, alternatív költség, gazdálkodás

A szűkösség a gazdaságot általában jellemző jelenség, a termeléshez rendelkezésre álló erőforrások nem elégségesek a szükségletek teljes kielégítésére.

- A szűkösség a legmélyebb oka annak, hogy gazdálkodnunk kell.

Alternatív költség

- Válmely tevékenység során lemondunk egy másik tevékenység hasznáról, akkor a választott tevékenység gazdasági költsége az e tevékenység miatt elhanyagolt legkedvezőbb alternatíva értéke.

Gazdálkodói magatartás

- Bizonyos javak felhasználásával más hasznos javak létrehozására irányul.

Gazdálkodás

- szűkös lehetőségek világában meghozott azon döntések, melyek a termékek és szolgáltatások előállítására, elosztására és cseréjére vonatkoznak és valamilyen (általában racionális) célszerűséget követnek

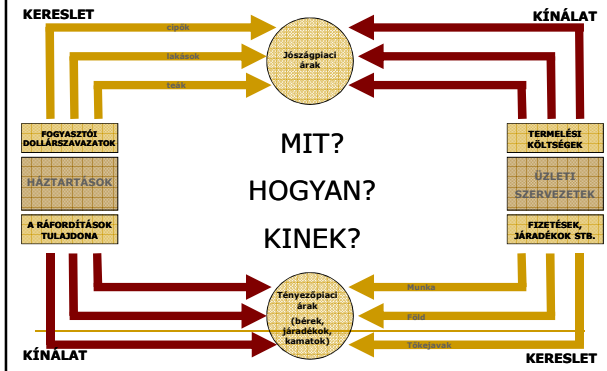
A közgazdaságtan alapkérdései

mit termeljenek, azaz milyen javakat és milyen mennyiségben állítsák el

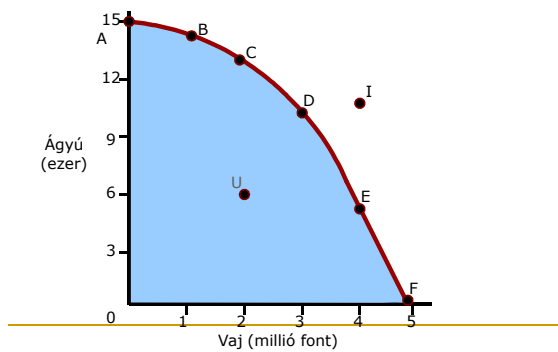
hogyan termeljenek, azaz az erőforrások milyen kombinációjának felhasználásával termeljenek, és a mai döntéseik milyen módon befolyásolják a jövőbeni lehetőségeiket

kinek termeljenek, azaz a társadalom tagjai, csoportjai között milyen elosztás érvényesüljön a javak adott termelési feltételrendszer következtében, illetve milyen okok, tényezők határozzák meg az egyes emberek és társadalmi csoportok jövedelmének alakulását

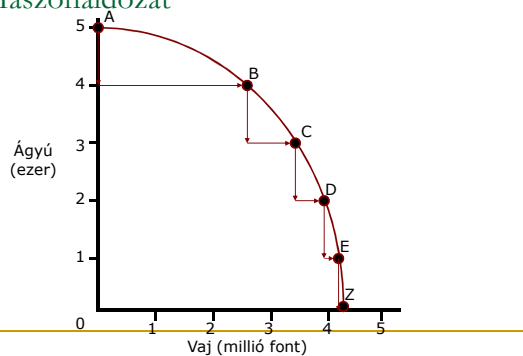
Kompetitív árrendszer

Termelési lehetőségek határa

Termelési lehetőségek határa Használódózat

A piacgazdasági rendszer

Adam Smith: *A nemzetek gazdagsága* (1776)

- A nemzet gazdagságának forrása elsősorban a munka
- Az önérdék a verseny mellett a közérdekkel összhangba jut „láthatatlan kéz”
- piaci mechanizmus – verseny, teljes gazdasági szabadság
- specializáció, munkamegosztás
- kereskedelem (abszolút előny, komparatív előny; David Ricardo)
- tökéletes verseny (externáliák)

A piacgazdasági rendszer pillérei – szabad vállalkozás

1. Magántulajdon
2. Árrendszer
3. Verseny

Gazdasági ösztönzők – profit...

Terv- és piacgazdaság összehasonlítása

A piacgazdaságot általában jellemzi a túlkínálat, míg a tervgazdaság ált. jellemzője a túlkereslet, ezért mondjuk, hogy a tervgazdaság hiánygazdaság.

Tervgazdaság	Piacgazdaság
Nincs magántulajdon, helyette állami tulajdon	Fő-tulajdoni forma a magántulajdon
Árakat és árakat az állam határozza meg	A árakat a piacra szabja: határozza meg a kereslet, kínálati viszonyok alapján
Nincs munkamegosztás	A piacra megélő kereslet alapján a váll. dönt
A technikai és az eszközök az állam határozza meg	Van munkamegosztás
Termékválasztás szűk	Széles termékválasztás
Külföldi állami monopólium	Külföldi váll. lép fel a váll. dönt
Szűk termékválaszték/hiány verseny	Széles termékválasztás / van verseny
Nincs infláció	Van infláció
Cél az állami tervek megvalósítása	Cél a max. profit

Munkamegosztás a gazdaságban

- Az emberek nem egyformán értnek a dolgokhoz, ezért kialakult a munkamegosztás, majd az egyes emberek azzal kezdtek el foglalkozni, amihez legjobban értettek (specializáció).
- A **munkamegosztás** során a tevékenységek arra a helyre kerültek, ahol a legtermelékenyebbek, azaz mindenki arra szakosodik, amiben relatíve a legügyesebb.

A piac és működése

Piac

- adott áru vagy áruk adásvételének a színtere, a tényleges és potenciális eladók és vevők, illetve azok cserekapcsolatainak rendszere, amelynek legfőbb elemei a kereslet, a kínálat, az ár és a jövedelem

Piaci szereplők

- mindazon személyek, szervezetek v. csoportok melyek keresletükkel v. kínálatukkal kapcsolódnak a piaci folyamatokhoz

A kormányzat szerepe a gazdaságban

- A piaci rendszer védelme
- Közjavak és közellátások szolgáltatása
 - Kizárás nem megoldható, fogyasztása nem csökkenti a többiek számára rendelkezésre álló készletet
- A külső gazdasági hatásokkal történő foglalkozás
- Segélyezési programok
- Bizonyos csoportok támogatása
- A gazdaság stabilitásának a biztosítása

A szükséglet fogalma, fajtái

A **szükséglet** olyan valós vagy látens igény, mely a fogyasztóban feszültséget kelt, aminek következtében az igény megszüntetésére, illetve kielégítésére törekszik.

Szükségleteknek nevezzük az igények összességét.

- **létfenntartás szempontjából**
 - létszükséglet: az emberi lét fenntartása miatt merülnek fel
 - kulturális: az élet tartalmasabbá tételéhez szükséges szükséglet
 - luxus: ezen felüli szükségletek
- **kielégítés módja szerint**
 - egyéni
 - kollektív
- **kielégíthetőség szerint**
 - effektív (kielégítő)
 - látens (rejtett)

A gazdaságpolitika céljai és eszközei

- Fiskális (kötségvetési) politika
- Monetáris politika
- Árfolyam politika
- Külkereskedelmi politika
- Kínálati gazdaságpolitika
- Ár és jövedelempolitika
- foglalkoztatáspolitikai